

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

## 3. søndag i åpenbaringstiden – 19. januar 2014

Prekentekest: 1 Mos 1, 26-31

Lesetekst I: Jak 1,12-16

Lesetekst II: Matt 4,1-11

## Menneskets unike posisjon

### En åpenbaring av Gud

Slektskap og likhet er viktig for oss. Den nyfødte er knapt ute før ivrige besteforeldre og andre begynner å spørre om hvem barnet ligner på. Denne søndagen lærer oss at det også er viktig for Gud. “La oss gjøre mennesker i vårt bilde, etter vår lignelse”, begynner teksten.

I kirkeåret befinner vi oss nå i åpenbaringstiden, en tid med fokus på hvem Jesus er, og hva han betyr for menneskene. Selv om det er naturlig å trekke fram menneskets enestående status som kronen på Guds skaperverk når man taler over denne teksten, bør vi likevel utvide perspektivet og stille et viktigere spørsmål, nemlig: Hva lærer vi om Gud her?

### Bildet og bildene

I det gamle Midtøsten var gudebilder viktige. Bibelen vitner også om det, men med negativt fortegn (2 Mos 20, 4-6). Den grunnleggende tanken var at gudebildet fanger inn essensen i guddommen. Bildet er ikke identisk med guddommen, men dens gjerning og kraft kunne formidles gjennom bildet. Bibelen regner med at gudebilder formidler reelle krefter, men merk at disse kreftene tilskrives de onde kreftene (3 Mos 17, 7; 5 Mos 32, 17; 1 Kor 11, 19-20).

Israel får ikke avbilde Gud. Han kan ikke rommes i noe bilde. Når Gud skal gi et bilde av seg, skjer ikke det gjennom tre og støpt metall, det skjer gjennom kjøtt og blod, gjennom mennesket som han har skapt.

Videre er det et viktig poeng at vi etter syndefallet kan lese at Adam fikk “en sønn i sin liknelse, etter sitt bilde”, ikke “i Guds liknelse”. Den direkte kontakten er brutt. Mennesket er et steg unna. Syndefallet innebærer en dramatisk forandring i menneskets livskår.

Denne linjen kan vi godt trekke videre til Heb 1, 3, hvor Jesus kalles “avbildet av hans (Guds) vesen”. Guds bilde i mennesket er ikke som før etter syndefallet. Men midt i dette gir Jesus håp. Han er avbildet av Guds vesen og vi som tror på ham, er “i Kristus”.

## Bildet og kongen

I Israels omverden var det ofte kongen som ble regnet som guddommelig og representerte guddommens bilde. Tanken var da at han utførte guddommens gjerninger på jorden.

Med dette bakteppet forstår vi at mennesket har en helt unik posisjon. Å være skapt i Guds bilde betyr at vi er satt til å utføre Guds gjerning i verden. Vi skal være hans representanter – visekonger – på jorden. Det er litt av et oppdrag.

Dette kommer også fram i fortsettelsen. Mennesket skal råde over skaperverket og legge jorden under seg. I 1 Kong 5, 30 leser vi at Salomo setter tilsynsmenn [“rådere”] over arbeidet med templet. Til dem har kongen delegert sin makt. Slik kan vi også tenke om Guds oppdrag til mennesket i 1 Mos 1, 28. Gud delegerer noe av sin makt. Denne kongemakten er ikke det samme som fullmakt til å herse. Det er heller snakk om å forvalte. Og det skal skje på kongens premisser og i samsvar med hans vilje.

## Bildet og fellesskapet

Formuleringen i vers 27b er verdt å merke seg: “i Guds bilde skapte han **det**, til mann og kvinne skapte han **dem**”. Det må to til for at mennesket skulle være i Guds bilde. Vi kan se dette fra to vinkler. For det innebærer både forskjellighet og fellesskap.

For det første speiler forskjelligheten mellom menn og kvinner Gud. I vår tid er det ikke alltid politisk korrekt å snakke om forskjeller mellom menn og kvinner. Men likevel vet “alle” at de finnes. Dette verset bør lære oss å verdsette disse forskjellene. I stedet for å dyrke likhet, skal vi framelske og verdsette ulikhet. Gud elsker variasjon.

Vi kan også legge til at selv om Bibelen primært taler om Gud i maskuline vendinger, finnes det også steder hvor Gud beskrives med bilder og ord vi først og fremst oppfatter som feminine. Og grunnen til dette finner vi her. Vi er skapt i Guds bilde som mann og kvinne.

Det andre vi kan lære, er at fellesskap speiler Gud. Mannen og kvinnen er skapt til fellesskap. Behovet for og gleden over dette fellesskapet kommer tydelig fram i 2 , 23-24. Der fryder Adam seg over sin kone og synger historiens første kjærlighetsviser.

## Treenigheten

Det faktum at det trengs to for å utgjøre Guds bilde kan lede oss til uttrykket “la oss” i vers 26. Det har en lang tolkningshistorie bak seg. I rabbinsk tradisjon blir det forstått som en himmelsk rådslutning, der Gud involverer englene (jamfør 1 Kong 22, 19-23). I kristen tradisjon har dette verset primært blitt forstått som et uttrykk for treenigheten. Kirkefader Augustin argumenterer for at treenigheten er nødvendig for at Gud kan være evig kjærlig. Kjærligheten eksisterer i fellesskapet.

I vers 29-30 sier Gud hva som kan spises. Mennesket skal spise planter og frukt. Først i 9, 2-5 sies det noe om å spise kjøtt. Selv om versene ikke forbyr å spise kjøtt, skal vi likevel merke oss at Herrens fredsrrike siden beskrives som et sted hvor selv løven spiser halm (Jes 11, 7).

Et vel så viktig poeng i disse versene er Guds ord “jeg har gitt dere” (vers 29). Dette står i skarp kontrast til det vi kan lese i skapelsesfortellinger fra Israels omverden. I det babilonske eposet Atrahasis kan vi lese at menneskene ble skapt for å jobbe for gudene og

sørge for at de fikk mat. I motsetning til de babylonske gudene som krever, er Herren en Gud som gir.

### **Guds anerkjennelse**

Teksten slutter med Guds anerkjennelse av skaperverket. Det hebraiske ordet “godt” (*tov*) har også i seg betydningsnyansen “hensiktsmessig”. Skaperverket er overmåte hensiktsmessig når solen går ned den sjette dagen.

På hebraisk står den bestemte artikkelen *h* til tallordet “den sjette”. De andre dagene har ikke det. Den bestemte artikkelen har tallverdi 5, noe som gjør at rabbinerne knytter an til de fem Mosebøkene (Torah). Etter jødisk tradisjon ble Torah gitt den sjette dagen i måneden Sivan. I jødisk tradisjon knyttes den begivenheten til ukenes høytid, sju uker etter påske, altså pinse.

### **Knut Kåre Kirkholm**

Teolog og høskolelektor ved Fjellhaug internasjonale Høgskole (NLM) og redaktør i magasinet Fast Grunn.

[kkirkholm@fjellhaug.no](mailto:kkirkholm@fjellhaug.no)